

Милица Ж. Јакшић
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Докторске студије методике наставе
milica_j@live.com

Стручни рад
УДК: 821.133.1.09 Saint-Exupéry А.
УДК: 75.056
DOI: 10.19090/mv.2020.11.45-65

ДИДАКТИЧНОСТ ТЕКСТА И ИЛУСТРАЦИЈА У МАЛОМ ПРИНЦУ¹

АПСТРАКТ: Рад се бави илустрацијама у роману *Мали принц*, њиховом везом са самим текстом и поукама које та корелација доноси. Истиче се битност Егзиперијевих цртежа за читање и разумевање дела. Цртежи су посебно корисни деци, јер она лакше и брже разумеју текст визуелним подстреком. *Мали принц* је ванвременска књига и свако ново читање доноси нове доживљаје. Изузетно је битно деци приближити ово дело, јер кроз лепршаве дијалоге, лепе реченице и цртеже могу много тога да доживе. Вишезначност Егзиперијевог дела, веза цртежа и текста, алегоријска прича приказани су у овом делу са циљем да се олакша анализа и да се ђацима дело приближи на другачији начин. Корелација у великој мери постоји у књижевности, треба је истражити и тако учинити анализу дела занимљивијом за ученике. Нове генерације захтевају другачији начин рада на часу – примена корелације и дидактичко тумачење слика и текста може довести до испуњења исхода предвиђених наставним планом и програмом.

Кључне речи: *Мали принц*, Егзипери, илустрације, приступ делу, метафоричност, дидактичност, корелација.

DIDACTICITY OF THE TEXT AND ILLUSTRATIONS IN *THE LITTLE PRINCE*

ABSTRACT: The paper deals with illustrations in the novel *The Little Prince* and their connection with the text itself. The importance of Exupéry's drawings for reading and understanding the book is emphasized. The drawings are especially useful to children because they learn more easily and quickly in a visual way. *The Little Prince* is a timeless book and every new reading brings new lessons. It is extremely important for children to read the book carefully because, through flattering dialogues, beautiful sentences and drawings, they can learn a lot. The versatility of Exupéry's work, the connections between the drawings and the text, and the allegorical story are presented in this paper in order to facilitate the analysis and to approach students in a different way. New generations require a change in methodology, so the application of

¹ Рад је проистекао из рада на курсу *Корелација књижевности са уметностима*, докторске студије методике наставе, Филозофски факултет Нови Сад, 2018. године.

correlation and didactic interpretation of images and text can lead to the fulfillment of intended outcomes.

Key words: *The Little Prince*, Exupery, illustrations, approach to book, metaphorical, didactics, correlation.

1. УВОД

Овај рад бавиће се тумачењем илустрација у роману-бајци *Мали принц*. Илустрације су неодвојиве од текста и само тумачени заједно дају смисао целокупног дела. У светлу новог приступа образовању и школству где се у први план истичу толеранција, једнакост, разумевање и прихватање различитости покушали смо да, анализирајући ово књижевно дело, допринесемо развоју тих осећања код деце. Приступ *Малом принцу*, илустрацијама и тексту и њиховом односу, у овом раду је пре свега дидактички. Представљамо само један могући приступ делу који води до остварења исхода предвиђених наставним планом и програмом. Користићемо биографски приступ делу и корелацију да бисмо књижевно дело *Мали принц*, иако веома блиско читаоцима, учинили још приступачнијим.

Мали принц Антоана де Сент Егзиперија представља једно од најчитанијих дела светске књижевности. Наизглед дечја књига, невеликог обима у ствари је по много чему велика и значајна. Дело одише љубављу, детињом срећом, искреношћу, једноставношћу и због тога је блиско свима. Дијалозима, догађајима и илустрацијама писац је успео да свет детета приближи одраслима и помогне им да открију да свако од њих у себи носи безбрижно и невино дете.

Антоан де Сент Егзипери по занимању био је пилот – пилот који је знао и умео да напише ванвременско дело, да га украси својим цртежима, учини забавним и за децу и за одрасле. Летење је заузимало битно место у његовом животу и због тога је то тема већине његових дела и тачка са које покреће многе дискусије у вези са мудрошћу, љубављу, животом. Књига *Мали принц* по први пут је штампана 1943. године, а Егзипери је преминуо годину дана касније. Књигу је написао у Њујорку, далеко од своје домовине и због тога се ова књижевна творевина може протумачити и као својеврстан бег од стварности, дело које је обележено духовним пропадањем човечанства. Писац бежи у време безбрижности и среће, а за њега то је доба детињства. Своје мисли уткао је и у ставове наратора и у ставове Малог принца. Егзипери показује разумевање и дубоку моралност, веру у преображавање човека и достизање коначног мира упознавањем себе. Приповеда о

детињству, неминовности одрастања и кроз догађаје које описује осуђује ускогрудост, блазираност и безосећајност одраслог човека. *Мали принц* је књига која одраслима пружа другачију и нову перспективу. Свет одраслих је пун правила. Одрасли су вођени разумом, а ова књига их нагони да свет перципирају кроз призму својих осећања – као што би то урадило дете.

„Могло би се такође рећи да је Мали принц осуда ускогрудости и претеране практичности одраслих особа, које се веома често сукобљавају са дечјим виђењем света и које га немилосрдно сужавају и осиромашују, све док од деце не начине непопустљиве одрасле људе” (Поповић 1979: 115).

2. ЧИТАЊЕ МАЛОГ ПРИНЦА

Мали принц јесте прича која, по мишљењу многих, представља најлепшу причу свих времена. Ово дело, написано попут бајке, открива утопијски свет кроз причу о дечаку са далеке планете, који је у потрази за оданошћу и љубављу. Многи су покушавали да одгонетну жанр овог дела уврштеног у школску лектуру. Ипак, још увек у томе нису успели, јер оно својом комплексношћу не може да се укалупи и свако жанровско одређење је непотпуно. *Мали принц* може да се тумачи као „савремена бајка, аутобиографски роман, религиозна парабола, песма о детињству, морални трактат, педагошки роман, мали ђачки катехизис” (Радуловић 2007: 32). Узевши у обзир чињеницу да је дело на списку лактире за седми разред основне школе, одређење које би било најразумљивије деци тога узраста јесте да књигу дефинишемо као бајку у форми романа. Поред многобројних ликова и догађаја у делу постоје фантастични елементи, као и елементи басне (чињеница да ружа може да говори, на пример). *Мали принц* је комплексно дело, а ипак једноставно и због тога се сваки пут чита с уживањем. Џејмс Хигинс је рекао да у томе лежи моћ ове књиге, да је јединствена, јер поштује читаоце, без обзира на њихове године.²

Служећи се методом корелације током рада на часу наставник у везу доводи текст романа и цртеже у делу. Сама метода подразумева „међусобно повезивање и однос садржаја предмета који се изучавају у школи” (Мркаљ 2010: 48). У нашем случају делом нам је дато све – и текст и слика. Због тога

² Видети: Higgins, J. (1960). “The Little Prince”: A Legacy. Рад доступан на интернет-адреси: https://www.jstor.org/stable/41385074?read-now=1&seq=1#page_scan_tab_contents

Мали принц јесте комплексно дело, иако наизглед једноставно. Пружа многе могућности тумачења, а на наставнику је да их одабере и примени на часу.

Употреба информационо-комуникационих технологија у свакодневном животу, па и у настави, удаљила је ученике од књиге и читања белетристике уопште. *Мали принц* је дело које може да их приволи да се врате читању, јер деца пре свега памте визуелним путем, а на наставнику је да им књижевно дело приближи и да их мотивише да га прочитају.

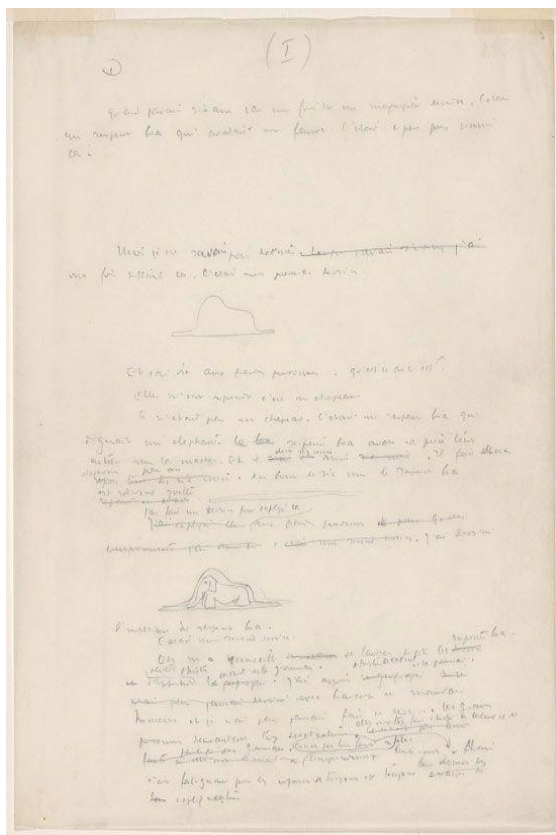
„Ученици у нашим школама превише времена проводе слушајући, није им пружена превелика могућност да буду креативни, да сами стварају дидактичке материјале. Опште је прихваћена теорија да се непосредним учешћем у процесу настајања највише, наравно, усвајају свесно и са разумевањем одређени процеси и на тај начин доприноси трајности знања, подизању нивоа компетенција и вештина” (Станкић, 2016: 26).

Ово ванвременско дело пружа безброј нових начина читања. Свако читање доноси нови, другачији поглед на свет и нову поуку. Прича о дечаку плаве косе је једноставна, али дубоко мисаона. Свако ново читање доноси нове закључке о животу, ова прича о дечаку који путује планетама јесте једна алегоријска прича о животном путу свакога од нас.

„Има књига које вас читавог живота не остављају на миру. Не само идејном поруком, оне су у стању да вам се увуку под кожу душе и снагом фантастике, и луцидном имагинацијом и рељефним ликовима а, понајчешће, симболичким порукама о тајновитости, мудрости, лепоти и недокучивости унутрашње слике света” (Марјановић 1996: 160).

3. ИЛУСТРАЦИЈЕ У ДЕЛУ

Лепота и значај ове књиге употпуњени су и илустрацијама које прате догађаје у делу и чине га комплетним. Сам Егзипери аутор је цртежа који су причу о дечаку златне косе са удаљене планете величине куће подигли на виши ниво.

Слика 1. Antoine de Saint-Exupéry (1900–1944), Manuscript of The Little Prince, The Morgan Library & Museum, New York, © Estate of Antoine de Saint-Exupéry, Photography by Graham S. Haber, 2013.

„Књиге које представљају спој речи и слике изазовне су због своје специфичности како за читалачку публику, тако и за изучаваоце оваквих интермедијалних садржаја” (Дамјанов, 2014: 33–34).

Први цртеж у овој књизи посредно у први план истиче и основу дела – разлику између деце и одраслих.

Слика 2. Змијски цар

Показујући ову слику одраслима добио је одговор који му је показао да одрасли виде само оно што је видљиво на први поглед. Они не виде

суштину и поенту, јер „одрасле особе никада ништа не схватају саме, а децу замара да им стално дају објашњења” (Егзипери 1979: 9). Наратор је својом првом сликом желео да представи змијског цара, који је прогутао слона, али одрасли нису видели оно што је он желео да виде. Пошто су одраслим особама „увек потребна објашњења” (Егзипери 1979: 8), Мали принц је нацртао и змијског цара изнутра:

Слика 3. Змијски цар изнутра

Сада су видљиви и слон и глава змијског цара. Цртеж је јасан и једноставан како би и одрасли могли да виде оно што види свако дете. Одраслима недостаје оно што краси децу – неограничена машта. Да би човек могао да види оно што је заиста на цртежу, мора да пронађе и пробуди дете у себи.

Егзиперијеве илустрације које се налазе у првој глави романа са собом доносе и одређену поруку. Одмах на почетку бива нам јасно да писац жели да велича детињи свет и машту која га краси. Сви одрасли су на цртежу видели шешир и тиме показали да у њиховом свету нема места за машту и за невино поигравање стварношћу. Ипак, прича никада није једноставна и свака има онолико верзија колико има учесника дате приче. Сви ми постали смо учесници приче о Малом принцу и сви ми на цртежу видимо шешир. Зашто? Зато што човек када одрасте престаје да гледа на свет као на игру и забаву, за њега свет постаје окрутан, буквалан, лишен веселости. Због тога одрасли саветују приповедача да се остави сликања и да се позабави „географијом, историјом, рачуном и граматиком” (Егзипери 1979: 9). Када је престао да се бави сликањем, пронашао је ново занимање и научио је да управља авионом. Ипак, и поред тога што је одрастао сачувао је у дете себи.

Анализом текста и цртежа у делу ученици би требало да развију осећај за моралне вредности, пријатељство и љубав. Различити ликови у делу представљају различите карактере људи које ће сретати у животу, упознавањем и прихватањем тих ликова развијају се толеранција и емпатија код ученика. Ученици схватају да сви имају и врлине и мане и прихватају ликове у роману онакве какви јесу и разумеју њихову улогу у животном путовању Малог принца.

3.1. Илустрације Малог принца

Егзиперијев први цртеж постаје својеврстан знак препознавања, служи приповедачу да међу људима пронађе себи сличне – оне који не виде шешир већ змијског цара који је прогутао слона. Међу одраслима их није нашао. Нашао је сличног себи кад му се догодио квар на мотору, када је морао да слети у Сахару и када је упознао Малог принца. Особу која на цртежу види змијског цара пронашао је у детету, јер само деца могу да виде оно што је испод површине и што је невидљиво на први поглед.

На наредном Егзиперијевом цртежу приказан је Мали принц. „Ево његовог најбољег портрета који сам, касније, успео да нацртам” (Егзипери 1979: 13).

Слика 4. Мали принц

Приповедач каже да његов цртеж Малог принца „није, наравно, ни издалека тако заносан као сам узор” (Егзипери 1979: 12).

Портрет Малог принца доноси и низ питања која могу помоћи ученицима при анализи лика. Откуда дечаку звезде на рамену? Шта нам то говори о његовом пореклу, на шта упућује? Зашто је обучен као одрастао човек? За шта му служи мач? Шта на цртежу упућује на његово принчевско порекло? Како ученици замишљају принца?

Иако *мали*, принц је представљен у руху одраслог човека, са мачем у руци. На раменима је имао звезде, мали знак да је дошао са једне звезде и да се, на крају, виноу у њих. Звездана прошлост и будућност Малог принца

указују нам на звездану магију којом је окружен његов лик. Све око њега делује светлцаво, заносно и заводљиво, једном речју принц нас води у свој свет и не пушта нас док се прича не заврши. Дечак на слици нема круну и ништа на цртежу не указује на то да је он принц. Откуда онда писцу идеја да му додели титулу?

Овај Егзиперијев цртеж приказује звезданог, малог дечака, али храброг и спремног да се бори за себе и своја уверења. Цртеж одише самоувереношћу маленог дечака који сигурно корача својим путем испуњеним моралним поукама и новим сазнањима која стиче од успутних познаника. Делује нам као да је дошао до велике животне мудрости коју проверава поредећи своје искуство са искуствима других. Слика нам говори: „МАЛИ ПРИНЦ, то је један малишан који обећава” (Ћосић 1966: 7). Ученици могу да закључе да дечакове особине – мудрост, обазривост према другима, жеља за новим сазнањима, толерантност јесу управо оно што га чини принцем.

Егзиперијев цртеж планете на којој је рођен Мали принц, планете „једва мало веће од неке куће” (Егзипери 1979: 19), астероида Б 612, препун је симболике.

Слика 5. Мали принц на својој планети

Мали принц је загледан у звезде и планете које га окружују и самоуверено стоји на свом астероиду Б 612. На цртежу малене планете приказана су и два жива вулкана које је Мали принц редовно и брижљиво чистио. Приказано је и „једноставно цвеће, украшено само једним редом круничних листића, које није заузимало много места, и није никоме сметало” (Егзипери 1979: 35).

Цртеж помаже ученицима да разумеју метафору планете. Шта је њихова планета? Ко је све на њој? Како ученици воде рачуна о својој планети?

На овој слици представљен је свет Малог принца, недостају његова ружа и баобаби. Слика је испричала оно што је писац записао и обрнуто – оно што је писац записао о астероиду Б 612 садржано је у тој једној слици. Малени дечак приказан је као господар те планете, али не округли господар који само влада, већ као господар који брине о својој земљи и својим поданицима. Брине о вулканима, о баобабима и пажљиво уређује своју планету. Сама чињеница да је његову планету писац поистоветио са кућом указује нам да треба да се угледамо на Малог принца и да своју планету брижљиво уређујемо и негујемо.

Слика 6. Мали принц уређује своју планету

Егзиперијеве илустрације прате ток приче и употпуњавају је, па тако прича постаје блискија читаоцима. Читаоцима треба помоћ при визуелизацији приче или се бар чини да Егзипери тако мисли. Сваки цртеж са разлогом представља део књиге. Уколико дете које чита ову књигу као своју лектуру види како се Мали принц брине о својој планети схватиће да је то начин понашања који треба да следи. Брижљиво и пажљиво свако од нас треба да брине о свом окружењу.

Цртежи много значе деци која, читајући дело, лакше могу да замисле и ликове и догађаје. У данашњем времену у којем доминира технологија, деца полако почињу да губе способност маштања, јер им је све дато. Ова књига их подстиче да надограде цртеже који постоје у књизи, развијајући своју машту и ширећи видике читањем текста. У самом тексту нема превише описа, али зато су ту цртежи да употпуне причу. Недореченост писца у детаљима тера ученике да сами замишљају и размишљају о ономе што читају.

Посебну лепоту писац је представио на слици која приказује начин путовања Малог принца.

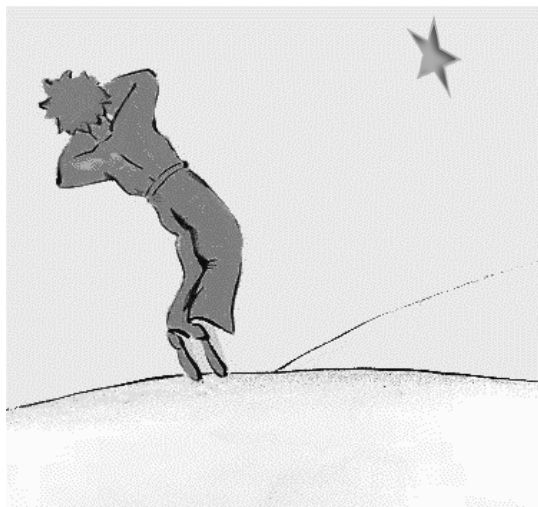

Слика 7. Одлазак Малог принца

Сам одлазак Малог принца и растанак од руже веома је емотиван, представља растанак између двоје који се воле, али из њима знаних разлога не могу бити заједно. Такође, тај растанак може да представља растанак са детињством и одлазак у свет одраслих који, испоставиће се, није по мери Малог принца. На цртежу је представљено јато птица које носи Малог принца у свет. Он одлази на крилима маште. Цртеж, такође, можемо повезати и са пишевом професијом. Писац је летео авионом, обилазио свет на крилима челичне птице, а његов јунак учинио је то помоћу правих птица. Потреба за слободом и потреба да се побегне од непријатне и тешке стварности спаја писца и лик његовог дела.

Слика одласка Малог принца допушта наставнику да отвори низ проблемских ситуација – растанак од вољених, одлазак на друго место, одрастање, прихватање детета у себи. Слика нас упућује и на повезаност Малог принца и писца тако да разговор о тој њој може да обухвати и биографски метод. Уколико је мањи број деце у разреду, разговор о овој слици може да буде и начин међусобног упознавања деце. На тај начин комбинацијом различитих метода рада на часу остварујемо неке од предвиђених исхода – развијање толеранције, равноправност, разумевање, емпатију.

На свом путу Мали принц је обишао многе планете, упознао различите људе, цвеће и животиње. Ипак, након свега схватио је колико му недостају његова планета и његова ружа. Победила је жеља за повратком. На цртежу који приказује његов повратак Мали принц је представљен сам.

Слика 8. Повратак принца

„Блесну жута муња крај његове ноге. Он остаде тренутак непомичан. Није викнуо. Пао је полако као што пада дрво. Није се ништа чуло због песка” (Егзипери 1979: 106). Писац као да је желео да нам покаже да, након свега што је Мали принц прошао, на крају ипак остаје сам. Илустрацијом одласка Малог принца Егзипери дочарава своје речи. Заиста, када погледамо слику делује нам да принц пада „као што пада дрво” (Егзипери 1979: 106).

Компаративном анализом прве слике Малог принца и слике повратка ученици могу да пронађу сличности и да их протумаче. Шта је исто на обе слике? Зашто се звезда појављује на оба цртежа? Шта нам то говори?

Поред принца на слици је још и звезда. Ако погледамо први цртеж на ком се налази Мали принц и овај последњи увиђамо да се звезда појављује на оба. На првом симболише долазак златног дечака са удаљеног астероида и указује на звездану природу нашег јунака. На другом цртежу Мали принц је окренут према звезди и чини нам се као да звезда представља његов крајњи циљ. Дакле, Принц је дошао са звезданог неба и тамо се и враћа. Овим цртежима само дело добија једну затворену, цикличну структуру.

Сегмент приче о повратку Малог принца на своју планету је и прича о растанку, о смрти. Читаоцу ће бити лакше да се помири са смрћу уколико то не схвати као коначни растанка. У делу је смрт приказана као повратак у нешто познато, место где нас чекају они који нас воле.

Мали принц у целости се чита у седмом разреду основне школе. Ученици су тада на прагу изласка из детињства, многи од њих су се сусрели са смрћу, трагичним ситуацијама и губитком старијих вољених особа. Метафоре и приче у овом делу могу ученицима олакшати прихватање животних ситуација на које, можда, нису били спремни. Овај роман може да буде схваћен и као „књига живота” и уз читање дела с разумевањем ученици лакше прихватају стварност.

3.2. Друге илустрације у делу

Осим цртежа главног јунака дела, постоје цртежи и на којима су приказани његови саговорници. Већ смо нагласили да је писац сам све нацртао, а инспирацију је добијао у својој околини. Цртао је људе и животиње који су га окруживали уз мале модификације његовог уметничког пера.

Мали принц, путујући од планете до планете, упознаје различите људе и свако од њих доноси приказ једног новог, другачијег карактера. Тако читаоци, посебно деца, могу да схвате да и њих, као и Малог принца,

окужују људи различитих карактера и да је за суживот неопходна толеранција. Лик дечака је препун толеранције, разумевања и даје одличан пример понашања свакоме ко чита дело.

На првој планети до које је дошао Мали принц становао је краљ. Краљ је био апсолутни владар, али разуман. Проблем је био што није имао поданике.

Слика 9. Краљ

Веома је битно да ученици на часу протумаче реакцију Малог принца и његов однос са осталим ликовима. Како се Мали Принц понаша према краљу? Како краљ према њему? Шта је Принц научио из тог сусрета?

Краљ је приказан на свом трону, строг, са круном и жезлом. Представља типичан пример владара. Мали принц је од краља научио нешто важно – да би владар био добар мора наређивати само оно што може бити и испуњено.

Путујући даље Мали принц среће уображенка, пијаницу, бизнисмена, фењерицу, географа. Сви ти ликови уносе разноликост у живот Малог принца. Читаоци могу да се поистовете са дечаком, јер кроз живот сваког од нас пролазе разни људи различитих карактера. Мали принц је према свакоме од њих љубазан и пристојан, иако понекад не разуме и не слаже се са њиховим начином живота. Ипак, никога не вређа, само одлази. Сваки сусрет

Малог принца са неким од становника других планета учи нас толеранцији и пристојности.

За рад на часу наставник може да одабере било који лик и да разговара са ученицима о односу Малог принца са тим ликом. Као пример у овом раду наводи се фењерџија. Из тог сусрета ученици могу да науче понешто о посвећености и раду. Шта фењерџија ради? Да ли је тај посао узалудан? Зашто он не одустаје? Да ли би, можда, требао да одустане? Веома је битно допустити ученицима да искажу своја мишљења.

Слика 10. Фењерџија

Планета на којој је живео била је толико мала да је на њој био само фењер и човек који га је палио. Планета је била тако малена да је фењерџија морао сваки час да пали и гаси фењер. Био је веома вредан и посвећен свом послу, а то се веома допало Малом принцу.

На крају златокоси дечак стиже на планету Земљу. У пустињи Сахари упознаје лисицу, змију, високу планину, изгубљеног pilota и врт ружа. На овој чудној планети, која једина није нема име у виду броја, Мали принц учи битне лекције о пријатељству и љубави.

Слика 11. Мали принц и лисица

Кроз разговор са лисицом Принц схвата шта то значи бити *припитомљен*. Схвата да је он, још од самог почетка путовања, припитомљен и да воли своју ружу. Бити припитомљен је ствар и срца и културе и васпитања, означава спремност на компромис и прихватање других људи без осуде. Из сваког новог познанства Мали принц учи нешто ново и тако се његова личност развија.

Цртеж Малог принца и лисице пружа много тема за дискусију на часу. Прво, симболика лисице – како ученици схватају њену појаву у причи? Чему она учи Малог принца? Како ученици разумеју глагол *припитомити*?

„Прича о малим планетама и њиховим чудним становницима је, у ствари, прича о људима и њиховим манама; док слушамо Малог принца, не можемо се отети утиску да у неком искривљеном огледалу, кришом и помало стидљиво, препознајемо себе” (Милинковић 2006: 452).

Прича о Малом принцу и ружи један је од најлепших сегмената овог бајковитог дела. Дечак је брижљиво и пажљиво гајио ружу на својој маленој планети. И поред тога што је Ружа била хировита и саможива, он схвата да је безусловно воли. Када је пропутовао кроз различита места, упознао различите људе, животиње и цвеће опет се вратио њој. Прича о ружи нас учи да превелика количина љубави води до размажености и охолости – кључ је у умерености. Учи нас, такође, да када некога волимо, као што Принц воли

ружу, занемарујемо мане и прихватамо их јер „човек само срцем добро види” (Егзипери 1979: 59). Однос Принца и руже може да подстакне ученике на причу о љубави и пријатељству, њихово схватање тих појмова. Да ли љубав и пријатељство морају да се негују по сваку цену? Само је једно од питања на које наводи цртеж Малог принца и његове руже.

Слика 12. Мали принц и ружа

„Своје животно искуство он стиче и сабира у различитим догађајима, у сусрету са новим познаницима и пријатељима и у необичним разговорима са њима. Тек када научи да воли пилота и лисицу, схватио је и своју љубав према ружи коју је на малој планети оставио. Из свега што види и доживи, он уме да извуче неку поуку до коначног очовечења” (Милинковић 2006: 453).

У овом фантастичном делу свака појава носи са собом и неко дубље значење. Метафоричко значење имају сваки догађај и сваки лик. Пример за то је и велико, страшно дрвеће које Мали принц мора свако јутро да уклања са своје планете како би је сачувао.

Слика 13. Мали принц уређује своју планету

Као и свака метафоричка прича и ова доноси различита тумачења. Свако од читалаца може да да своје субјективно тумачење. То је заправо лепота овог дела – свако ново читање доноси нове мисли, нова осећања и нова тумачења. Уколико редовно негујемо своје мисли, допуњујемо их позитивним размишљањима – напредоваћемо. Уколико допустимо да нас негативне мисли окупирају, прогутаће нас као велико и страшно дрвеће које прети да прогута планету Малог принца.

Мали принц, бринући о својој планети, учи и нас да је брига веома важна – свако од нас треба да брине о својој *планети*, да је уређује како жели и мисли да треба. Након анализе дела уз помоћ цртежа, свако од ученика долази до нових сазнања која може да примени у свом животу.

4. ЗАКЉУЧАК

Роман *Мали принц* можемо да посматрамо као алегоријску причу у којој је представљен животни циклус. Деца желе да одрасту, да виде свет и онда одлазе од својих родитеља, удаљавају се од детета у себи. Током живота обилазе разна места, срећу разне људе попут Малог принца. На крају тог путовања сви желе да се врате на почетак.

Антоан де Сент Егзипери своје дело посвећује одраслом човеку, подсећајући га на детињство, и тако ствара спону између деце и одраслих и чини ово дело прикладним за све људе, било које животне доби.

Опште је познато да деца лакше памте визуелним путем и верујемо да је то један од разлога због којих је писац илустровао своје дело. Ипак, није згорег и одрасле подсетити да су некада били деца, а цртеж је прикладан подсетник. Указујући на разлике између деце и одраслих писац их, на један посебан начин, наново спаја.

„Посвећујући књигу одраслој особи, када је била мала, писац нас увлачи у разлику између деце и одраслих. Јесмо ли ми одрасли или деца? Или одрасли када су били мали? Изгледа да разлика између деце и одраслих није тек нека разлика у годинама, безазлености, вештини опстајања, сналажљивости. Изгледа да је та разлика далеко већа, чак највећа која се може замислити! То је разлика између удава и шешира! Разлика између онога што јесте и онога што није” (Венијамин Благојевић 2004: 100).

Мали принц је дело које на први поглед делује веома једноставно и лако за читање, али оно са собом доноси тежину постојања. Представљен је један живот, на веома занимљив начин, са мноштвом поука. Ово књижевно дело својом структуром и прожимањем различитих уметности добија статус уметничког дела. Антоан де Сент Егзипери је по занимању пилот, по вокацији писац, а по судбини уметник. У свом делу је објединио књижевност, сликарство, филозофију, религију. *Мали принц* је дело ванвременског карактера и савршен пример корелације.

Корелација је метода која би могла да се користи често током наставе. Допушта слободу промишљања, развој асоцијативног и критичког размишљања. Посебно је адекватна приликом анализе дела какво је *Мали принц*, јер оно у себи већ садржи различите уметности. Цртеж и текст „односећи се на заједнички објекат, стварају међусобну напетост која се разрешава стварањем нових значења, која представљају круну њихове сарадње” (Дамјанов 2014: 34).

У раду су приказане различите могућности разговора о делу у зависности од тога који цртеж је тема. Сваки од цртежа отвара низ различитих тема, проблемских ситуација које ученике наводе на самостално размишљање и изношење њихових ставова. Анализа дела на часу олакшана је употребом цртежа који подстичу ученике на разговор, док је професор ту да их питањима усмерава.

Из сваког тренутка путовања Малог принца читалац може да научи нешто, а сваким новим читањем запажа нове поуке у делу. Књига доноси

дубокоумна размишљања о љубави, пријатељству, доброти, толеранцији, различитости која треба да се поштује.

Текст дела и цртежи који га прате у овом раду протумачени су у духу дидактике. Овакав приступ анализи *Малог принца* само је један од више могућих. Сматрамо да ће дидактички приступ роману, уз примену методе корелације, показати ученицима да књижевност има и образовну и васпитну улогу и да никако није ограничена само на књигу, већ је њен смисао свеобухватан.

ЛИТЕРАТУРА

- Венијамин Благојевић, В. (2004). *Подсетник намењен одраслим особама*. Београд: Дерета. [Venijamin Blagojević, V. (2004). *Podsetnik namenjen odraslim osobama*. Beograd: Dereta].
- Дамјанов, И. (2014). Однос вербалног и визуелног у књизи *Још нам само але фале* Љубивоја Ршумовића и Душана Петричића. *Детињство* 40/1: 33–39. [Damjanov, I. (2014). Odnos verbalnog i vizuelnog u knjizi *Još nam samo ale fale* Ljubivoja Ršumovića i Dušana Petričića. *Detinjstvo* God. 40/1: 33–39.].
- Де Сент Егзипери, А. (1979). *Мали принц*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства [De Sent Egziperi, A. (1979). *Mali princ*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva].
- Марјановић, В. (1996). *Мож поглед*. Београд: БМГ [Marjanović, V. (1996). *Moj pogled*. Beograd: BMG].
- Милинковић, М. (2006). *Страни писци за децу и младе*. Чачак: Легенда [Milinković, M. (2006). *Strani pisci za decu i mlade*. Čačak: Legenda].
- Мркаљ, З. (2010). Појам корелације у методици наставе. *Методички видици* 1: 47–55. [Mrkalj, Z. (2010). Pojam korelacije u metodici nastave. *Metodički vidici* 1: 47–55].
- Поповић, З. (1979). Поговор, у де Сент Егзипери, А. *Мали принц* (Београд: Завод за уџбенике и наставна средства): 113–116. [Popović, Z. (1979). Pogovor, u de Sent Egziperi, A. *Mali princ* (Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva): 113–116].
- Радуловић, О. (2007). Библијски подтекст у роману *Мали принц* Антоана де Сент Егзиперија, у *Речи са чистих усана: библијски подтекст модерне књижевности* (Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије): 23–28. [Radulović, O. (2007). Biblijski podtekst u romanu *Mali princ* Antoana de Sent Egziperija, u *Reči sa čistih usana*:

biblijski podtekst moderne književnosti (Beograd: Društvo za srpski jezik i književnost Srbije): 23–28].

Станкић, М. (2016). Примена корелацијско-интеграцијског система у средњошколској настави српског језика и књижевности (у функцији побољшања постигнућа ученика на крају школске године). Докторска дисертација. Нови Сад: Филозофски факултет. [Stankić, M. (2016). *Primena korelacijsko-integracijskog sistema u srednjoškolskoj nastavi srpskog jezika i književnosti* (u funkciji poboljšanja postignuća učenika na kraju školske godine). Doktorska disertacija. Novi Sad: Filozofski fakultet].

Ћосић, Б. (1966). Пилот – песник, у де Сент Егзипери, А. *Мали принц* (Београд: Просвета): 5–12 [Ćosić, B. (1966). *Pilot – pesnik, u de Sent Egziperi, A. Mali princ* (Beograd: Prosveta): 5–12].

Higgins, J. (1960). *The Little Prince: A Legacy*. *Elementary English* Vol. 37, No. 8: 514–572. Pristupljeno 1. 8. 2020. URL:<https://www.jstor.org/stable/41385074?read-now=1&seq=1#page_scan_tab_contents>].

Слике преузете са сајта <https://sinhro.rs/mali-princ-crtezi-antoana-de-sent-egziperija-foto/> и http://www.diogenpro.com/uploads/4/6/8/8/4688084/antoan_de_sent-egziperi-mali_princ.pdf. Приступљено 15. 1. 2019 [Слике преузете са сајта <https://sinhro.rs/mali-princ-crtezi-antoana-de-sent-egziperija-foto/> и http://www.diogenpro.com/uploads/4/6/8/8/4688084/antoan_de_sent-egziperi-mali_princ.pdf. Pristupljeno 15. 1. 2019].

Milica Ž. Jakšić
University of Novi Sad
Faculty of Philosophy
Doctoral Studies in Teaching Methodology

DIDACTICITY OF THE TEXT AND ILLUSTRATIONS IN THE LITTLE PRINCE

Summary

The paper deals with illustrations in the novel *The Little Prince* and their connection with the text itself. The importance of Exupery's drawings for reading and understanding the book is emphasized. Also, illustrations are presented as a link between children and adults. The author's drawings have an important role in the book itself. The

whole novel is conceived as a cyclical structure that shows life. The drawings are there to bring the story closer to the reader, to facilitate the understanding of the written text. They are especially useful to children because they learn more easily and quickly in a visual way. Illustrations are also useful for adults because they can become children again. *The Little Prince* is a timeless book and every new reading brings new lessons. It is extremely important for children to read the book carefully because, through flattering dialogues, beautiful sentences and drawings, they can learn a lot. Careful reading of the text and analysis of the drawings has led to important conclusions about the book that can help in the process of reading and analysis in class. The versatility of Exupery's work, the connection between the drawing and the text, and the allegorical story are presented in this paper in order to facilitate the analysis and to approach the students in a different way. Correlation is very present in literature, so it is necessary to explore it, use it in class and make the analysis of the book more interesting for the students. New generations require a change in methodology and a different way of working in class, so the application of correlation and didactic interpretation of images and text can lead to the fulfillment of intended outcomes and make work with students more productive. By merging literature with other arts, students develop many competencies and expand their knowledge.

Key words: *The Little Prince*, Exupery, illustrations, approach to book, metaphorical, didactics, correlation.

Примљено: 29. 4. 2020.
Прихваћено: 10. 8. 2020.